

Izhaaja
vsak drugi in četrti
četrtak v mesecu.

Naročnina
stane

80 kr. na leto.

Posamezne številke
se dobivajo po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
«Glasnik»
Cesta v Mestni Log 4.

Oglašila
delavcev, ki nimajo
dela, ali delo-
dajavcev, ki iščejo
delavcev, se vspre-
majajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 22.

V Ljubljani, 23. septembra 1897.

Letnik III.

Naš smoter.

Na vseslovenskem in istersko-hrvaškem shodu se je izrekla želja po narodni avtonomiji. Dasi se tu ni izrekla beseda „Zjedinjena Slovenija“, vendar mislimo, da za nas pomenita obe besedi isto. Tudi mi smo že mnogokrat podarjali to zahtevo, a naši razlogi so globlji in pomenljivejši, nego razlogi onih, ki delajo politiko brez krščanstva in brez ozira na delavske stanove. Ker imamo pred očmi le pravo srečo ljudstva, zato pa sodimo tudi o tem vprašanju trezno in s prevdarkom.

Navadno se ne pomisli, da je nemogoča narodna avtonomija, dokler je naše ljudstvo za-njo nesposobno. Avtonomen, to se pravi: neodvisen, samostojen; v celoto združen narod je mogoč samo kot vrejen organizem, kot jedinstveno, zdravo telo. A vsled liberalnih nazorov, s katerimi je postavodajstvo razkrojilo in razpršilo ljudstvo v pojedince in razbilo naravno stanovsko organizacijo, je ljudstvo izgubilo ono zdravo, mladeniško čilost, katera je potrebna, da se osvobodi in zedini v jedno krepko telo.

Kako je mogoče ustvariti avtonomen narod, dokler so tlačene svete, naravne pravice rodbine? Očetovska oblast, naravni izvor avtoritet, se ne spoštuje v javnosti. Sedaj se misli, da je rodbina ustvarjena zaradi države in država posega v njo z neizprosno roko, ne pomisli se pa, da je bila rodbina prej, nego država, oče prej, nego birokrat, in da ima prvo oblast do otroka in do njegove vzgoje oče.

Zdrava rodbina je podlaga vsakemu družabnemu organizmu. Kjer peša rodbina, tam se lahko družabna telesa razširjajo z zunanjim bleskom, a v jedru so piškava in gnila. Kdo pa daje rodbini stalnost, odkod so njene pravice? Moč in svetost daje rodbini naravni in božji zakon. Kjer je sveta zakonska zveza, tam ima družba zdrav temelj. Ni je rodbine, kjer ni npravnosti, ni pravega temelja za zdravo narodno organizacijo, kjer ni zdrave, krepke, iz npravnega zakona svojo moč zajemajoče rodbine. In krščanstvo ni moglo dati človeški družbi trdnjega temelja, nego da jo zida na zvezo nerazrušno in sveto med možem in ženo — na zakrament.

Kdor torej pri nas slabi moč rodbine, izpodkopavajo njeno podlago, katera je npravnost — ta je sovražnik tudi zdrave narodne organizacije.

Drugi organizem je stan, ravno tako potreben za narod, kakor rodbina. Narod more biti samostojen samo, če je sestavljen iz udov, kateri drug drugega podpirajo in s svojim vrejenim, organizovanim delom vzdržujejo ne le rodbine, ampak tudi celoto narodovo. Stanovska organizacija — to je nujni pogoj, brez katerega je narodna organizacija brezvspešna in tudi nemogoča. Govoriti blesteče fraze o zjedineni Sloveniji in o narodni veličastnosti, ima v naših očeh toliko vrednosti, kakor zidati grad v oblake. Kako naj bo avtonomen narod, ako prej niso avtonomni stanovi kateri ga tvorijo? Komur torej rodoljubje ni prazna beseda, kdor želi, da bo ljudstvo doseglo res srečo, ta se mora okleniti najprej z vsó dašo stanovske organizacije. Narodnostna politika brez socialne politike pa je brezvspešna in brezpomembna za nas.

Kdo sedaj odločuje v javnosti o narodnih pravicah? Vlada in parlament. Kdo bi slovenskemu narodu meril ozemlje, ako bi se res osnovala „Zjedinjena Slovenija“? Vlada in parlament. Ali bi mi dobili Maribor, ali Celovec, ali Gorico, ali Trst? Z mestom vred bi izgubili tudi okolico, in Zjedinjena Slovenija bi bila morda malo večja, kakor Kranjska — morda...

Tu naletimo na hude rane naše družbe, katere odpraviti spada med glavne zahteve naše krščansko-socialne organizacije. Ljudstvu se najvrne oblast, da se naravno, po svojih potrebah druživ organizme. S tem, da je liberalizem s pomočjo liberalnih idej stanovske zadruge razbil in iz ljudstva naredil nevrejeno maso, katero on vlada in ji usiljuje svoje surgate za prejšnjo samostojnost, je vzel narodu ude, iz katerih mora sestajati. Kako propadajo naši stanovi, kako dan na dan poje boben pri kmetu, kako rokodelec omaguje pod pritiskom tovarniške konkurence, kako je delavec le orodje v rokah tujega tovarnarja! Tako ljudstvo mora propasti, tudi pod blestečim imenom narodne avtonomije, ako se njegovo stanje v jedru ne izpremeni! Poslovenite nam vse tovarnarje! Ali bo delavec bolj srečen, če ga bo odiral rojak? Ali manj žuli kmeta dolg, katerega je vzel pri slovenskem oderuhu? To ljudstvo mora najprej rešiti svoje življenje, potem bo še le moglo premišljevati o narodnosti. Najprej kruh, potem narodne slavnosti!

Ljudstvo se mora organizovati z Raiffeisenovimi posojilnicami in z zadrugami. Streti se mora kapitalistična nadvlada denarja nad človekom v vseh oblikah, bodi si pri tem prizadet tudi kak — narodnjak. Ljudstvo mora v majhnih organizmih z vzajemno pomočjo in s skupno brambo proti skupnim sovražnikom rešiti svoj obstanek. Ti stanovski organizmi se morajo okrepiti, dobiti morajo toliko pravic, da bodo lahko kot pravne osebe, kot celotne, avtonomne družbe sestavile narodno telo. Kaj pa je slovenski narod družega, nego nekaj stotisoč ljudij, ki govoré jeden jezik? Ali je ta narod organizem? Ali ima pogoje za obstoj samostojnega družabnega telesa v sebi?

Mi pravimo, da ne, dokler se ne zvrši stanovska organizacija. Narod, ki ni sestavljen iz vrejenih stanov, kateri imajo zagotovljeno svojo gospodarsko existenco, je nesposoben za avtonomijo. Kdor zametuje naše napore za stanovsko organizacijo ljudstva in za versko in нравno nepokvarjenost, in vkljub temu gori za avtonomijo naroda, ta zida svoj gradič v oblake.

Delavci in narodnost.

Slovenski krščansko-socijalni delavci imajo v svojem programu nalog, buditi med delavskim stanom narodno zavest. V tem smislu je tudi slovensko katoliško delavsko društvo vedno delovalo. In to tudi po vsej pravici iz domoljubja. Ako hočemo Slovenci doseči kdaj enakopravnost v šoli in uradu, je nujna potreba, da isto zahteva ves narod. Narodno enakopravnost in narodne pravice pa more zahtevati le narodno zavedeno in probujeno ljudstvo. Dokler se borijo posamezniki za narodno svobodo, brez zavesti narodne, toliko časa je zmaga nemogoča. Tudi delavci so poleg drugih stanov, prevažen narodov faktor, na katerega se je potreba ozirati in brez katerega pomoči Slovenci ne bomo dobili kmalu zmage. Toda delavci se ne borijo samo za veljavo kakega jezika, marveč zahtevajo, da se dajo narodu slovenskemu tiste pravice, katere mu gredó. Pred vsem je potreba našemu narodu odpomoči iz gospodarske zadrege; v to so dolžni delovati vsi pravi Slovenci. Slovencem je nujna potreba, da se združijo v jedno upravo, tako da ne bi bili raztreseni na pet deželnih uprav, katerih vsaka, tudi Kranjska protežira tuje narodnosti. Ko bi bili Slovenci samoupravni, potem bi si gospodarsko lahko odpomogli, ker bi bila vsa njihova sila združena v lastno korist. Slovenci še ne poznamo toliko kapitalizma in istega tudi še tako zelo ne čutimo, kakor drugi narod. Vsled tega bi bilo pri nas veliko ložje urediti socialno sorazmerje med delavcem in delodajalcem. Kmetško ljudstvo bi si po gospodarskih zadrugah prav lahko odpomoglo. Obrtnikom bi se potem deželne avtonomije tudi lahko pomaglo. Seveda bi morali pred vsem vsi delavski stanovi sami skrbeti za svoje zboljšanje s tem, da bi se med seboj vzpodbujali in bodrili k socialnemu delu. Torej, z narodno enakopravnostjo po poti avtonomije narodov v državi, delovati moramo ob

jednem tudi za socialno preosnovo! Naši predniki, kj so budili narodno zavest, imeli so o tem druge pojme. Zato se pa za delavske stanove niso dosti več brigali, kakor da so jim ti upili »živio«. Danes se delavski stan med drugimi narodnimi stanovi postavlja na lastne svoje noge. Danes noče delavski stan slepo slediti vsakemu, kdor samo vpije o narodnosti, sam se pa v »nobelj« družini sramuje govoriti slovensko. Delavski stan se narodno probuja, z zavestjo, da je narodu odpomoči z združenimi močmi na gospodarskem polju. Slovenski delavci se tudi ne bomo nikdar postavljali na stališče, da sovražimo koga, ki ne govori našega jezika, marveč hočemo in zahtevamo, da se vrši v državi vsakemu jednaka pravica. Delavski stan se narodno probuja v zavesti, da moramo vsi stanovi skupno delovati za skupne narodove interese. Naj nas ne loči stan, ne kaka druga zapreka, marveč vsi moramo delovati po krščanskih načelih ljubezni jeden za družega. Le na ta način bo mogoče doseči narodu boljšo prihodnost in samostojnost.

Tako in na ta način so krščansko-socijalni delavci narodni. Bog daj, da bi našemu narodu posijalo kmalu lepše solnce zlate svobode in socialne uredbe.

Naša organizacija.

Zahvala. Vsem onim gospodom, ki so na Jesenicah darovali slovenskemu katol. delavskemu društvu za agitacijske namene in delavski dom prispevkov, se društvo najtopleje zahvaljuje. Bog plačaj in nakloni še novih podpornikov.

Ljudski shod. V nedeljo dne 26. t. m. bode v Kamnigorici ljudski shod, katerega priredi slovensko katoliško delavsko društvo in na katerem bode govoril državni poslanec dr. Krek.

Javni shod slovenskega katoliškega delavskega društva dne 9. septembra na Glincah pri Viču se je sponesel zelo dobro. Ob 8. uri otvori društveni podpredsednik gospod Jakopič shod. Veleč. gospod dr. Krek poroča potem o delovanju državnega zbora. Pojasnuje pred vsem vzroke, zakaj državni zbor ne more za ljudstvo kaj storiti. Vzrok temu so poslanci, ki nekateri ne poznajo razmer, drugi zopet nečejo ničesar storiti v korist ljudstva. Državni zbor ima tudi premalo pravice, nadzorovati upravo. Državni poslanci bi morali imeti po svojem značaju kot taki pravico, pogledati po raznih uradih. Ministri bi se morali klanjati ljudski volji, ne pa da so skoro samovoljni. Ljudstvo bi se moralo bolje zavedati svojih pravic, potem bi bilo kmalu drugače. Občna direktna in tajna volilna pravica bi preosnovala in prenovila naš državni zbor, potem bi bilo še le mogoče, storiti kaj temeljitega in koristnega za ljudstvo. Ljudstvo bi moralo od svojih poslancev odločneje zahtevati koristnega delovanja. Ljudstvo pa mora biti tudi složno, da kaj doseže. — Gostinčar govori o zahtevah delavskih stanov. Omenja narodnostnega vprašanja in socialno-demokratskega mišljenja o tem. —

Shod je bil zelo dobro obiskan in poslušalci so pazno sledili govorom. Da se je shod tako dobro obnesel, gre v prvi vrsti zahvala izbornemu članu slov. katoliškega delavskega društva, zidarju Juriju Končanu, ki povsod jasno kaže svoje krščansko-socijalno prepričanje. Hvala tudi gospodu Janko Travnju za prepustitev res pripravnega in lepega prostora. Mimogredé bodi omenjeno, da so hoteli socijalni demokratje — par nahujskanih mlečozobnikov — metati v zborovališče kamenje, kar so preprečile neke ženske, ki so opozarjale na orožnike, tega so se potem žalostni junaki zbal. **K r š č a n s t v o v s t a j a , a v a s j e s t r a h .**

Ljudski shod v Kropi je priredilo slovensko katoliško delavsko društvo v nedeljo popoldne 19. septembra, ki se je vrlo dobro oponesel. Shoda se je udeležilo veliko število mož delavskega in kmetskega stanu iz Kroke in bližnje okolice. Poročal je posl. dr. Krek o delovanju državnega zbora. Ljudstvo je pazljivo sledilo njegovim izvajanjem in mu navdušeno pritrjevalo. Obširnejše poročilo priobčimo prihodnjič.

Shod v Vodmatu. Shod slovenskega katoliškega delavskega društva v Vodmatu 15. t. m. se je v kljub slabemu vremenu častno izvršil. O. gosp. dr. Krek je v svojem izbornem govoru v kratkih potezah naslikal razne stranke v državnem zboru. Vseh homatij v drž. zboru so krivi nemški liberalni in nacionalni poslanci, katerim prav pridno pomagajo socijalni demokratje. Ko je poslanec Gregorig rekel v zbornici, da hoče ljudstvo kruha, ne pa brezplodnega in krivičnega prepira, so se nemški Miheljni in socijalni demokratje iz njega norčevali, da je dunajski poulični prodajalec kruha. Tu se vidi, da sleparska socijalna demokracija ne dela družega, ko slepari delavske stanove in pridno služi Nemcem, da ž njihovo pomočjo zatira Slovane in podpira borzijanske sleparje, da bi ložje in dlje časa izrabljali ljudstvo. Zato se poslužujejo vseh starih obrabljenih psovk, ki so jih že davno rabile judovsko-liberalne stranke, da so ž njimi obrekovale vero in slovanske rodove. Ako bi bil oče socijalnih demokratov, Marx, v resnici to, kar je pisal v svojih knjigah, bi bil šel zmiraj roka v roki z ruskim nihilistom Bakuninom, a ker je bil jud in nemški spekulant, je izrabil vse le sebi v korist in je ruskega pisatelja zapustil. Dalje kaže gospod poslanec na blago in koristno delovanje svete vere v vseh časih krščanstva, kako je branila zmiraj reveža in skrbela za njega. Le v verskih načelih je prava svoboda vseh rodov in stanov. Pokaže še nadalje veliko sovraštvo mažarske državne polovice do Avstrije, da škoduje kjer more nam Avstrijcem, zato moramo biti boj proti mažarjem, liberalcem in socijalnim demokratom kot svojim najhujšim sovražnikom. (Burno odobravanje.) — Nadalje gospod Kržišnik razlaga besedo svoboda in pove lep izgled iz svoje lastne skušnje, kot vojak, zaradi tega zahteva svobodo tudi Slovencem, da ne bodo hlapeci nemškega in laskega naroda. Naštevava velike krivice, ki se godé Slovencem zaradi tega, ker jih vodijo možje, ki ne razumejo ali nečejo razumeti našega jezika. H koncu stavi resolucijo, da se današnji shod strinja z vseslovenskim

shodom, ki se je ravno izvršil v Ljubljani, in zahteva od poslancev, da se borijo za nje do najskrajnejših posledic. Resolucija se je vsprejela med burnim odobravanjem. — Naš rojak gospod Dermastija zavrača napade socijalnih demokratov na duhovski stan; v svitli luči kaže goriške mokrače in njihove agente, kako da so oni »internacionalno narodni« in pravi, da je glavni mokrač Gerin na shodu imenoval Slovence živino, a ne ljudi. Po njegovem mnenju so ljudje menda le Nemci in Lahi (mogoče po teorijah socijalnih demokratov prave opičje pasme). — Železničar gospod Finžgar opozarja, da naj poročevalc »Delavčev« dobro posluša, kaj se govori, da bo mogel narobe poročati v mokraško cunjo. Pozivlje gospoda poslanca, da bi se potegnil za delavce za zvišanje plače, zavarovanje za starost, in da se kaj ukrene proti vedno rastoči draginji. Za tem govorita še gospoda Pip in Sluga o nedeljskem počitku. — Gospod dr. Krek obljubi, po vseh svojih močeh delovati v korist delavcev, prav posebno pa še gledé zavarovanja za starost. On se protivi tudi temu, da je Nemeec Slovencem deželni predsednik in da imajo vse večje uradniške službe trdi nemški nacionalci v rokah, pové iz lastne skušnje, kako dela šolski svet tudi v Ljubljani za pomenčevanje naše dece. — Gospod Ziller opozarja navzoče, da se udeležé v nedeljo dne 19. septembra romanja na Šmarno Goro in opozori še socijalne demokratje, kako je to, da so glasovali s krščanskimi socialisti in dali zaupanje in zahvalo gospodu dr. Kreku. Ž živio klici na krščanski socijalizem, v katerem je jedina rešitev delavskih stanov, zaključí se ob 11. uri lepi shod. Bog daj, da obrodi obilno sadu.

Shod na Jesenicah. Pretekla nedelja 12. t. m. bila je za Jesenice kakor tudi za celo okolico jako važen, pomenljiv in vesel dan. Že med tednom, ko se je raznesla vesela vest, da priredi slovensko katoliško delavsko društvo v Ljubljani javni shod na vrtu g. Ferjana na Savi, pozdravljalo je vneto občinstvo po celi okolici to veselo novico ter željno in težko pričakovalo tega vselega trenutka. V nedeljo popoldan pa se je jako prostrani vrt g. Ferjana do zadnjega kotička napolnil, kajti staro in mlado je prihitelo k shodu ter veselje je bilo videti in opazovati, kaka lepa edinost vlada med ljudstvom v našem kraju. Točno ob tretji uri prišli so g. govorniki in člani odbora slov. katol. delavskega društva v Ljubljani, spremljani od g. župnika Šinkovca in Turka na mesto ter bili z gromovitimi živio-klici od ljudstva pozdravljeni. Predsednik slov. katol. delavskega društva g. Ziller iz Ljubljane otvori shod, pozdravi v imenu društva zbrano mnogobrojno občinstvo ter pozivlje, da si izvoli predsedništvo shoda. Kakor zadnjič pri porazu rudečkarjev, tako je tudi sedaj ljudstvo enoglasno izvolilo gosp. Petra Rozmana predsednikom, g. Zillerja podpredsednikom in g. kaplana Remškarja pa zapisnikarjem današnjega shoda. Vlado je pa zastopal g. okrajni glavar iz Radoljice. G. predsednik Rozman otvori shod, se zahvali za vnovič izkazano zaupanje ter prosi, da naj se shod današnji mirno vrši in pozivlje gg. govornike. Kot prvi govornik nastopi g. Gostinčar iz Ljubljane ter pojasni v več kot

eno uro trajajočem, jako izbornem govoru socijalno demokracijo in njena kriva načela v pravi luči. Govornik prične od kraja, ko se je začela socijalna demokracija razvijati, popiše jako burno leto 1848., v katerem se je začela posebno med delavskimi krogi tudi po našem cesarstvu razširjati. Jako važno delavsko vprašanje stoji pred durmi, ali socijalna demokracija ga ne bode zaradi njenih krivih načel nikdar rešila. Že to, da imajo vrhovno vodstvo socijalne demokracije sami židje v rokah, potrjuje, da ne moremo niti najmanjše zaupanje kristijani do nje imeti. Popolnoma kriv je pa nauk socijalne demokracije, kajti od ljudi, ki so iz svojega nauka vero in Boga odstranili, ni nič dobrega pričakovati, kajti človek brez vere postane zverina. Kakor je kriv njihov nauk, tako tudi kvarljivo njihovo delovanje, kakor smo se v zadnjem zasedanju državnega zbora prepričali, kjer so socijalno-demokratski poslanci v zvezi z nemškimi liberalci in nacijonalci preprečili plodonosno delovanje državnega zbora. Ljudstvo je ta zelo izvrstni in podučljiv govor jako pazljivo poslušalo ter govorniku burno pritrdjevalo; le od daleč stala je kopica rudečkarških prijateljev, večinoma iz tujih krajev sem prišlih delavcev, ki je poskušala govornika z upitjem in surovim zabavljanjem motiti, kar se pa ni posrečilo. Ko je Gostinčar svoj govor končal, mu je občinstvo neizrečeno ploskalo. Za tem se oglasi k besedi neki socijalni demokrat, po imenu Lužar, ter začne razlagati svoje bedastoče, a ljudstvo ga ni hotelo dolgo poslušati, in mož jo je kmalu — popihal iz govorniškega odra. — Ko sta še g. župnik Šinkovec in pa g. Ziller z jako izvrstnimi govori dokazala kriv nauk in kriva načela socijalne demokracije, nastopil je g. Rakovec iz Ljubljane ter govoril o 2. točki načrta današnjega shoda o krščanskem socijalizmu. V prekrasnem govoru popisal je govornik krščanstvo od Kristusovega življenja notri do današnje dobe. Komu drugemu se imajo danes razni narodi za omiko zahvaliti, kakor krščanstvu. Kdo uči še dandanes divjake po Aziji, Afriki, Ameriki in Avstraliji rednega življenja in nauke svete vere kakor krščanski misijonarji. Tje naj bi šli naši socijalni demokratje pogledat krščansko delovanje in moč krščanske ljubezni, potem bi spoznali, da edini temelj, na katerem se res more kaj uspešnega storiti za ubogo ljudstvo, je le Kristusova vera. Konečno pozivljaj je govornik ljudstvo, naj trikrat zakliče živela krščanska vera, na kar so trikratni živio klici kakor iz jednega grla zaorili. Konečno sprejele so se naslednje resolucije jednoglasno. V prvi se priznava popolno soglasje s postopanjem državnega poslanca dr. Kreka ter se mu izreče popolno zaupanje. V drugi se priznava soglasje s postopanjem poslancev, članov slovansko-krščanske zveze ter se jim izreče popolno zaupanje. V tretji se izraža osrednji vladi popolno soglasje gledé jezikovne naredbe, ker ista deloma vsaj tvori narodno enakopravnost. Ker se ni nihče več oglasil k besedi, je predsednik z živio klici na cesarja in papeža zaključil skoraj ob 6. uri ta za tukajšnjo okolico jako pomenljiv shod. Tukajšnji rudečkarji ne morejo pozabiti svojega poraza dne 29. avg. ter ne vedó, kako bi se maščevali.

Začeli so po okolici trositi lazi, da pridejo gg. župnika Šinkovec in Turk in pa Peter Rozman na več let v ječo, ker so shod razgnali. Take grozne bedarije pa tukaj nihče ne verjame, kajti rudečkarji mislijo, da smo kmetje in pa delavci domačini tukaj butci, da nas lahko vsak pritepenec, potepač in pohajač lahko nalaže in opehari. Do sedaj kazali smo rudečkarjem in njihovim rudečim naukom le hrbet; odslej jim homo pa kazali kazali zobe in usta.

Železničar.

Pravila za splošno krščansko socijalno organizacijo, kakor jih je izdelal

dunajski poslanec Prohaska in jih predložil vladi v potrdjenje, je c. kr. namestništvo na Dunaju odklonilo. Krščansko misleči železničarji so patrijotični, so avstrijski možje, zvesto udani cesarju in domovini, nise revolucionarni in državi nevarni, kakor socijalni demokratje, in vendar se jim pravila ne potrdijo. Prepové se jim ustanovitev organizacije, ki bi pospeševala njih stanovske koristi in bi jih branila zoper nečloveško izkoriščanje. Mi si ne moremo misliti družega, kakor da je s takim korakom visoke vlade vstreženo le židovskim železniškim akcijskim družbam. Toda železničarji, katere dela uprav krščanska ideja značajne, odločne in neupogljive, ne bodo odnehali, dokler ne pridejo do svojih pravic.

Dr. Lueger pred železničarji. Dae 17. sept. imeli so krščansko-socijalni dunajski železničarji velikansk shod, katerega se je udeležilo nad 3000 mož v višnjevih sukňah. Na tem shodu govoril je tudi slavni dunajski župan dr. Lueger, ki je obsirno popisoval razmere in žalostno stanje železničarjev. Govoril je tudi o pogostnih nesrečah pri avstrijskih železnicah. »Železničar, rekel je govornik, »je odgovoren za življenje tisočev ljudij, in kako ga svet za to plačuje? S tem, da stoji, ne z jedno, marveč z obema nogama v kriminalu«. Vsprajela se je tudi resolucija, za katero je glasovalo vseh 3000 zbranih železničarjev, da naj se železničarji vseh kategorij združijo v jedno splošno, trdno in odločno organizacijo na krščansko-socijalni podlagi. Slovanski železničarji, posnemajte vzgled svojih dunajskih kolegov!

Bolniški voz na železnicah. Na neki večji železnici v Ameriki so si omislili to-le koristno napravo: Na vsaki večji postaji nahaja se v rezervi železniški voz, ki je od znotraj spremenjen v majhno, a z vsemi potrebnimi bolniškimi pripravami opremljeno bolnico. Ako se kje na progi, ali na kaki manjši postaji pripeti kaka nezgoda, da se kak železničar ponesreči, ali pa kdo izmed občinstva, kakor n. pr., kadar dva vlaka skupaj udarita, tedaj odpošljejo hitro dotični voz na kraj nesreče. Če pomislimo, kako slabo je preskrbljeno pri naših avstrijskih železnicah za transport poškodovanega železniškega osebja ali potovalnega občinstva,

moramo to amerikansko iznajdbo pozdravljati kot velik napredek v varstvo železničarskega osobja.

Železniški čuvaji na progi. Iz železničarskih krogov se nam piše: Med največje reveže med železniškimi prometnimi uslužbenci spadajo gotovo čuvaji na progi. Kar se od teh trpinov zahteva, je preveč in presega človeške moči. Dostikrat se pripeti, da mora biti čuvaj 20 ur brez nehanja v službi, in med tem časom mora paziti na mimo vozeče vlake, zapirati ceste nadzirati železniški tir itd. Duha ni mogoče imeti vedno napetega, pozornost se porazgubi, živci postanejo vsled utrujenosti neobčutljivi in mož zaspí, pogosto celó stojé. Potem ko je opravil čuvaj kakih 20 ur službo, vleže se za par ur k počitku; prej ko se je dobro odpočil, mora zopet v službo; tako gre naprej, da se tak trpin več dni zaporedoma niti jedenkrat dobro ne prespi. In od zaspanega in utrujenega človeka se zahteva toliko! Za vsaki najmanjši prestopak pa denarna kazen. Ako si jedenkrat pozabil zapreti resto, 6, 8, 10 gl. kazni; četrtrič si odslovljen iz službe. Pripeti se nesreča, za katero ni kriv čuvaj, ampak tisti, ki hočejo imeti take razmere pri železnicah; in sodišče stegne svojo kruto roko nad čuvajem, in čuvaja čaka gotova ječa. Neki nemški sanitetni svétnik je rekel: »Kdor je odgovoren za življenje tisočev ljudij, mora biti sam brez skrbij.« Da bi se to upoštevalo tudi pri železničarjih v njihovem interesu in v interesu potujočega občinstva. Po več krajih opravlja čuvajsko službo, dokler je mož pri počitku, njegova žena. Toda tukaj se najbolj kaže nesramnost kapitalistov; možu dajejo na mesec tisto borno plačo in zahtevajo službo se od žene. Na tacih krajih bi se morala povsodi nastaviti po dva čuvaja, in žene naj ostanejo pri gospodinjstvu.

Kaj ne bode še konca — namreč železničnih nesreč! Tako mora vskljknti človek, ako mora dan na dan čitati po listih poročila o raznih katastrofah in polomih pri železnicah. Zlasti pri nas v Avstriji je to na dnevnem redu. Naši kraji so bili do sedaj še večinom prizanešeni, a kar nam predvčerajšnjim prinese brzovjav poročilo, da je v Kaposvari, na progi Reka-Karlovec trčil brzovlak ob vojaški tovorni vlak. Smrt so našli pri tem trije zavorničarji, jeden sprevodnik in šest vojakov, a nad trideset oseb je nevarno ranjenih. Taki slučaji se dogajajo vsak dan, a pri železnicah je še vse pri starem. Oni, ki se ponesrečijo, molčé, ker so mrtvi, železniške družbe molčé, ker se bojé reform, in železniški minister Gutenberg tudi molči. Pardon! Nj. ekszellenca govori in sicer v znameniti naredbi, s katero se določa, da mora, ako se pripeti kaka nesreča, dotično postajno načelnístvo takoj telegrafično poročati ministerstvu o vzrokih in drugih okoliščinah katastrofe. In s to naredbo meni Nj. ekszellenca ustaviti vrsto vsakdanjih nesreč! Smejati bi se moral človek, ako bi ne bila stvar tako žalostna.

Politika po svetu.

Državni zbor je sklican na 23. dan septembra. Vsi časniki, politiki in nepolitiki ugibljejo, kako bode to zasedanje. Ali se bo obstrukcija nemških kričačev zadržala, ali bodo seje zopet tako viharne, kako bode postopanje večine napram Badeniju? Vsa ta vprašanja so zagonetke, katerih nihče rešiti ne zna. Veliko se govori, kdo da bode zbornični predsednik. Imenujeta se dva kandidata, bivši predsednik dr. Kathrein in dr. Ebenhoch, oba člana nemške katoliške stranke. Naj že bode predsednik ta ali oni, toliko je gotovo, da ljudstvo hoče, da začno njega zastopniki že jedenkrat z pozitivnim delom. Tvarine je dovolj, le obdelati jo je treba. Odhajajočim poslancem pa kličemo: »Na dan s socijalnimi reformami!« in jim želimo obilo vspeha pri tem delu.

Vseslovenski shod v Ljubljani se je zvršil nad vse častno. Iz vseh krajev slovenske domovine je poslal narod svoje najodličnejše zstopnike. Vseslovenski shod je bil za nas Slovence živa potreba, da smo vendar jedenkrat pred svetom se pokazali jedine in odločne. Dasi so bile predmet shodu pred vsem narodne pravice našega naroda, in da je bil shod zlasti narodna manifestacija, vendar so se na shodu obravnavale ali vsaj dotikale socijalne potrebe Slovencev. V tem oziru nam je vzlasti pohvalno omenjati govorov poslancev dr. Šusteršiča in Povšeta. V tem smislu se je vsprejelo tudi nekaj resolucij v prid kmetskemu, obrtnemu in delavskemu stanu.

V Solnogradu se je vršil te dni nemško-nacionalni obrtni shod. Nemški nacionalci niso mogli pomiriti svojih nemških src, ko so videli, da se je katoliški obrtniški in delavski shod tako sijajno obnesel. Pa so priredili protidemonstracijo. Obrtniških in delavskih delegatov ni bilo skoraj nič; prvo besedo so imeli le znani nacionalni poslanci Hoffmann, Dobernigg, Glöckner in drugi. Ker so pa ti možje v zbornici več kričali kakor delali, zato niso imeli veliko povedati o socijalnih zadevah in so rajši reševali stiskano nemštvo. Poslanec Böheim je samozavestno poudarjal, da se je mej nemško-nacionalnimi poslanci osnovala lansko leto neka obrtna zveza, toda ker ta obrtna zveza ni skoro nikdar zborovala, ni mogel govornik nikakih vspehov te zveze pokazati. Slednjič se je hotela prečitati neka resolucija, a ker vladni zastopnik tega ni dovolil, je nastal tak hrup, da se je moral shod zaključiti. Tako se je ta protidemonstracija jako žalostno končala!

Kar se tiče zunanje politike, je treba omeniti, da večini evropskih držav neizrečeno slabo gre. Snujejo in utrjujejo se dvo- in trozveze, a v resnici drug drugemu ne zaupa. Italija je v trozvezi, a italijanski narod zanjo ne mara; nekateri nemški listi trdè, da je Avstrija mrtev član v tej politični kombinaciji. Francoski predsednik Faure je bil te dni na Ruskem, kjer je obiskal carja Nikolaja II. To Nemce grozno peče, ker se bojé za Elsas in Lothringen. Vendar francosko-ruska zveza ne bode trajna, ker ni naravna. Španija stoji predne-

izogibnim bankerotom; nesrečna vojska na Kubi požira državi milijone, a uspehov ne priboré Španjci nobenih. Doma so razne strankarske homatije, tako da vlada kmalu ne bode imela nikake zaslombe pri ljudstvu. Anarhizem se vedno močnejše razširja po nekdanj tako mogočnem španjskem kraljestvu. Pogajanja zaradi grško-turske vojne so pri kraju. Grki bodo plačevali, da se ta rana v njihovih že itak slabih financah dolgo ne bode zacelila. Evropske velevlasti so vse storile, da ohranijo kolikor mogoče dolgo Turka v Evropi, in sicer ker se bojé, ako bi kaka evropska sila dobila turske pokrajine.

Ta je iz srca govoril. 11. avgusta je bil v Nürnbergu na Nemskem splošen shod zidarskih in rudninskih delavcev. Na shodu je govoril neki Koller iz Gradca tako-le: Vsak priden delavec je norec. On sam (govornik) je bil že dvakrat zaprt radi tatvine. Zdaj ne bode nič več beračil, da ne pride v prisilno delavnico. Zdaj bode začel krasti, s konca po malem, potem več, in ako se osnuje v Nürnbergu roparska družba, je on prvi, k pristopi. On pije vsak dan 7 do 8 vrčkov piva. Ako potrebuje obleke, gre v prodajalnico in ko dobi, izgine, ne plačavši. Iz Avstrije je moral radi udeležbe upora peté pobrati. Govornik je tako odkritosrčno govoril. Na to je še zabavljajl čez »farje« in imenoval Kristusa prvega socijalnega demokrata. — Ne vem, če so rudeči »so drugi« zadovoljni s človekom, ki pové vse, kar mora svetu tajno ostati.

Zbirka domačih zdravil, kakor jih rabi slovenski narod. S poljudnim opisom človeškega telesa. — Tretji pomnoženi natis. V Celju 1897. Zbral, tiskal in založil Dragotin Hribar. Cena knjigi 50 kr., s poštnino 55 kr. Ta knjiga navaja najboljša domača zdravila in njih rabo v umljivih obliki. Knjigo sta pregledala in potrdila dva odlična slovenska zdravnik. Knjigo prav toplo priporočamo zlasti delavskim stanovom.

Razvedrilo.

Kdo kvari ljudstvo?

(Po Bolandenu priredil Jožef Volc.)

(Konec.)

VI.

Dr. Kogoj je stopil drugo jutro v sobo svojega popotnega druga. Prišel se je poslovit.

»Moje studije so tu pri kraju, s prvim vlakom se odpeljem dalje. Če želite biti, gospod Logar, i nadalje moj drug, bode mi to v čast in veselje.«

»Lepa hvala vam, gospod doktor! Ob vašem spretnem voditeljstvu bi se mi še bolj oči odprle, izvedel bi o socijalnem življenju našega smrtnobolnega časa še marsikaj, kar bi me presenetilo in peklo. Verjemite mi pa, da mi je upadel pogum, še nadalje proučevati žalostne prikazni in usodopolne razmere naših dnij. Jedina svetla stran na temotni sliki, ki se razgrinja pred menoj, to so vrli kmetje v Šivici, njim na čelu vrli in vestni župnik. Neovrgljivo dejstvo je: katoliško ljudstvo

je najmočnejši zid, ki s pridom kljubuje socijalnemu prevratu. Kjer ni granitnega temelja verskega prepričanja, tam se mora ves državni red pogrezni v mlako novodobnih kvarljivih nazorov.«

»In vendar se tudi v državici Gozdinjski izvede vse, kar je zmožno, da izpodkoplje temelje državnega reda,« pripomni Kogoj.

»Duhovščino ovirajo v nje delovanju, cerkvi oropajo potrebno prostost in jo ponižujejo, da službuje kot brezpravna dekla državi. Pri tem se množi število novodobnih paganov. H krstu otrok nikdo ne sili, pač pa si prisvaja država popolno oblast nad otroci. Krščanski stariši morajo gledati, kako se pridijo in kot po programu kvarijo njihovi otroci v brezverskih šolah — vnebovpjoča krivica! A vsega tega ni vzrok socijalna demokracija, ampak veri odtujeno uradništvo, ki dela po postavah od vladarja potrjenih.«

Zadnje besede so kneza zapekle v dno duše. Z roko potegne čez čelo, kot da hoče prikriti vznemirjenje, ki bi ga lahko izdalo.

»Gospod doktor, motite se! Knez Kajetan ima najboljše namene in — saj veste — naposled je tudi prisegal, držati se ustave. Zato mora potrditi postave, ki mu jih predloži zbornica.«

»Pa, gospod Logar, kako zamorete tako nizkotno misliti o vladajočem knezu? Nikakor! Vladar ni mutast hlapec poslancev! On tudi ni zbornicam odgovoren za svoje čine, marveč Najvišjemu — Bogu. Slabih postav ne sme in ne sme potrditi, če misli kedaj dobro prestati sodbo božjo.«

Knez zre nem pred-se. Kogoj ne more razumeti, odkod ta potrnost na obrazu Logarjevem.

»Priznati vam moram, gospod doktor, vaši nazor o dostojanstvu in dolžnostih vladarja so vzvišeni in resnični,« pripomni čez čas knez. »Toda nikarite pozabiti, da je nenavadne odločnosti treba, nastopiti proti ministerstvu in zbornici.«

»To je res; sosebno v državici Gozdinjski, kjer je zbornica liberalna in celo ministerstvo — klub prostozidarjev.«

»No, prostozidarji so malo nevarni ljudje,« pri-stavi knez.

»Pa ne vsi,« dostavi doktor. »Mnogo prostozidarjev je, ki hočejo le dobro jesti in piti, — nič več. Uživanje le-teh posamnikov pa še ni cilj in konec prostozidarstva. Razrušenje altarjev in prestolov, prevrat vsega krščanskega družabnega reda, — to je smoter prostozidarjev. Ozrite se v Italijo in na Francosko, kjer izključno prostozidarji vladajo. Beda teh deže'a, propalost ljudskih slojev, negotovost izpodkopanih tál, goljufije in sleparije v najnižjih in najvišjih krogih, zaničevanje verskega prepričanja, oholo bogotajstvo, satanizem, ki od Boga prokletemu duhu poje pesmi in zida templje, ljudstvu pa brezobzirno krade človeške pravice in najvišje blagre, — vse to naj vam je, ljubi gospod Logar, dokaz, kaj je in kaj namerava prostozidarstvo. Napram svetohlinskim spletkarijam in lisičjim zvitostim prostozidarjev so socijalni demokrati le — poredni otročaji.

O tem se ni prerekati — med vsemi ljudskimi kvarilci so prostozidarji najhujši.

»Ne upam vam ugovarjati, gospod doktor, ker govorite o stvari, katero izvestno do dobra poznate. Pa dovolite mi prošnjo. Spoštujem vaša načela in občudujem vaše znanje, — ali ni mogoče oboje pridobiti tukajšnjemu vseučilišču? Zdaj je izpraznjena stolica za zgodovino, — ali bi ne hoteli to mesto prevzeti? Jaz imam vpliv pri knezu in ta vam je na polno razpolaganje.«

»Zahvaljujem se vam na tem zaupanju, gospod Logar, «dó smehljaje doktor. »Toda vresničenje vaše želje je nemožno. Vse stolice tukajšnjega vseučilišča so oddane brezvercem in bogotajcem, — ta jekleni obroč profesorski ne bo dovolil vstopa ultramontanskemu Kogojju. Tem bo pomagalo prostozidarsko ministerstvo, kateremu ni knez ne bi mogel kljubovati. Vaši napori bili bi brezvspešni.«

»Poskusimo! Ali vsprejmete stolico zgodovine?«

»V prilog dobri stvari — dà!«

»Kam naj naslovim pismo, poročujoče vam imenovanje?«

»Poste restante Dunaj, kjer bom bival dlje časa. Pa, gospod Logar, tega pisma ne bodete naslovljali, prepričan sem,« pristavi učenjak in vstane. »Čas hiti, oditi moram.«

Stisneta si roki in se ločita.

Nekaj dnij pozneje je bil klican ministerski predsednik Vid Močvirnik v knežjo rezidenco k avdijenci. Mož je bil zajedno veliki mojster prostozidarske lože »zlati osát« in kot tak je imel najobsežnejši vpliv. Ne navadno resnobno ga vsprejme knez in brez nepotrebne govoričenja preide na preporno zadevo.

»Oziraje se na akademiško volilno svobodo profesorskega kolegija želim, da izpraznjeno stolico za zgodovino zasede izboren mož — in ta je dr. Kogoj, čegar raziskavanja na zgodovinskem polju so obče priznana. Naročam vam, da o tej moji želji profesorski kolegij obvestite.«

Začudenje ministerskega predsednika je bilo brezmejno. V takem tonu ni knez nikdar z njim govoril; to ni bil izraz želje, to je bil strog ukaz. Vsakdanje hladne poteze Močvirnikovega lisičjega obraza se v hipu izpremené in razburjena kri mu nalahno šine v lice.

»Da izvršujem povelja Vaše knežje visokosti, v to sem poklican, a samo v toliko, v kolikor se strinjajo z našo državno ustavo,« pripomni mrzko. »Da bi pa povzročal prepire, da bi omejeval in kratil pravice akademskih korporacij, da bi vznemirjal duhove z nazadnjaškimi čini, — to je izven mojega delokroga.«

Temna rudečica zalije knezu lice. Minister si drzne vse tako mu predbacivati, kar je zavračal po vestnosti. Napram taki drznosti knez Kajetan ni mogel ostati hladnodušen. Pa vendar se za hip premaga, da ne bi trpele njegovo dostojanstvo.

»Komu služite, gospod minister?«

»Državi!«

»Kdo vas je v to službo pozval?«

»Vaša visokost.«

»Moji presodbi in moči je tudi dano, da vas odslovim,« dó knez hladno in strogo.

Vid Močvirnik se prikloni, a ne toliko iz udanosti, marveč da tako lažje poskrije plameneči srd, ki mu je gorel iz očij. A ta vzburjenost je trajala le za hip. Mož se je znal krotiti in trenutno je zopet stal s hladno samozavestjo pred knezom.

»Če ne živim več zaupanja Vaše visokosti, rad odstopim, vsaj odložim težko breme. Vendar pa si usojam prevzvišenost opozoriti na dvoje. Prvič na to, da je ministerstvo solidarno. Z menoj vred odstopijo vsi drugi ministri. Novo ministerstvo bi bilo prisiljeno delovati po ustavi in prav v tem smislu, kot sedanje. Nastopila bi toraj le izprememba oseb, ne pa zistema.«

Knez je razumel prikrito grožnjo, zato ni silil na odstop ministerstva.

»Govorite o prepirih, o kratenju pravic akademskim korporacijam, o nazadnjaških činih — če se pozove na izpraznjeno stolico zgodovinar dr. Kogoj. Kako utemeljete to svoje mnenje?«

»V čast in pomirjenje mi je to vprašanje mojega prevzvišenega zapovedovalca, kako utemeljujem svoje mnenje,« dó minister in se nalahno prikloni. »Vednostno stališče dr. Kogojjevo na zgodovinskem polju je znano. Učenjak se zavzema za načela, ki so zastarela in nezdržljiva z dognanimi preiskavami sedanjosti. Da na kratko povem: Dr. Kogoj je ultramontanec in kot tak nasprotnik časovne izomike. Profesorski kolegij našega vseučilišča, ki stoji vendar na vrhuncu vseh vednostij nikdar ne bo volil ultramontanca v svoj krog, marveč enakomislečega učenjaka, ki se ravna po razmerah časa. Če Vaša visokost izvoljencu potrjenje odrede, imamo razvit prepir, ki bi znal postati silno nevaren. Če bi naposled hotela Vaša prevzvišenost delati navkljub kolegiju, bilo bi to kratenje akademskih volilnih pravic. In to dvoje bi naravno rodilo tretje zlo: vznemirjenje duhov vsled nazadnjaških činov.«

»Torej se ne smemo dotakniti brezboštva in zaničevanja vere po naših vseučilišnih stolicah, torej moramo prepustiti, da se naše uradništvo i nadalje odgaja v tem duhu.«

»Meni ni dano kritikovati vrednost ali malovrednost vednostnih del. Kot minister imam le dolžnost, da branim ustavno zajamčeno učno svobodo.«

»Torej branite nestrpni brezverski profesorski kolegij, ki zavzema le za-se in za svoja načela vseučiliščne stolice, nasprotno pa izključuje vsakogar, ki ne pripada k tej klikli, — in to naj je učna svoboda? Da, svoboda vladajoči klikli, — zatiranje, hlapčevstvo, robstvo — drugim!«

Minister je molčal.

»In kaj so ti ozkosrčni trinogi državi?« nadaljuje knez. »Kako seme sejejo ti bogotajci med ljudi? Upam, da vam niso neznani grozni sadovi na strupenem drevesu brezbožnih vednostij. Ljudje, katerim so ti učenjaki ali boljše laži-učenjaki pregnali iz src vero na Boga in na povračilo po smrti, taki ljudje so zmožni za vsak

zločin. In ker iz vseučilišč ta duh brezverstva in brezboštva veje tudi v ljudske šole, potem umem, odkod naraščajoče število hudodelstev. Posledica brezverstva je tudi neomejeno uživanje in pretirano hlepenje po razveseljevanju. Kdor hoče zadovoljiti to nebrzdano hlepenje, treba mu bogastev, in ker teh vsakdo nima, odtod nezadovoljnost in mrznja do življenja in premožnejših stanov. Lažnjiva in pravo npravnost kvareča veda je ljudem vzela vero v neumrjočnost, vzela mu nebesa. Odtod blazno početje, da hoče vsak izpridenec vso kupo posvetnega veselja do dna izpiti, da hoče izgubljeno dušno zveličanje nadomestiti s čutnim uživanjem. Iz vsega tega sledi, da je brezverska veda državnemu redu v svojih posledicah nevarna, ker vodi naravnost do prevrata vsega obstoječega. Janičari takih brezverskih profesorjev so socijalni demokrati, ki praktično izvajajo nauke onih. Prepad ob prepadu. — Zato bi bila vaša sveta dolžnost podpirati me, če kánem na odlično mesto poklicati moža, ki bi se znal vspešno boriti napram tej naraščajoči gnjilobi.

»Moči svoje posvečujem svojemu poklicu, kojega določa obseg državne ustave«, dodá minister. »Poleg tega naj visokosti ne prikrivam, da mi tudi osebno prepričanje svete zaveznosti branijo ustreči pomisleka vrednim in neplodnim nameram prevzvišenosti.

»Svete zaveznosti?« ponovi knez. »Menda meríte na to, da ste veliki mojster prostozidarske lože.«

Vida Močvirnika odgovor je bil pred vsem zelo globok poklon. A v hipu je stal skoro zapovedujoče pred knezom, oko mu je skrivnostno žarelo in temno so se mu zvile obrazne poteze.

»Vsekako uživam nezasluzeno čast, da upravljam najvišje dostojanstvo v redu, čegar moč in upliv prepreza vso zemljo«, izpregovori osorno. »Stoletja sem je prostozidarstvo neutrudljivo delavno za izomiko, človekoljubje in svobodo. Ne trdim preveč, če rečem, da so se vse pridobitve modernega življenja rodile iz naporov prostozidarstva. Prostost vede na vseučiliščih, brezverska šola, oprostitev duhov praznoverskega jarma, civilni zakon, odprava prisilnega krščevanja — vse to in drugo so zmage mojega reda nad nevednostjo in hlapčevstvom. Pač zamore kdo stremljenje prostozidarstva po luči in prostosti tajiti, tudi red obrekovati, — njegove delavnosti nikdo ne more ovirati. Pred nedavnim časom je nek mogočen knez menil v svojem cesarstvu upeljati versko šolo. Orkan splošnega ogorčenja, ki so ga izzvali mogočni in daleko razsrjeni uplivi našega reda, odpor v liberalnem časnikarstvu, strasten odpor v javnem mnenju, vse to je mogočnega vladarja prisililo, da je odstopil od svoje namere. Na Ogorskem delajo prostozidarji na tem, da razdrobé vezi zakramentalnega zakona in uvedó civilni zakon. Poslanska zbornica je dala civilnemu zakonu postavno moč in cesar je — hočeš nočeš — moral civilni zakon sankcionirati. Tudi naj-mogočnejši stori prav, če ne izziva moč našega reda, če ne moti naših krogov. Ti namigljeji naj Vaši visokosti zadoščajo.

Knez ném zre v velikega mojstra Vida Močvirnika, potem vstane in brez besedice ostavi dvorano.

Z žarečimi pogledi zre Močvirnik za njim, in ko se zapró vrata za knezom Kajetanom, strupeno sikne prostozidar: »Čakaj, izbijemo ti že tisto blazno cézarsko oholost!«

S to groznjo izgine.

Štirinajst dnij pozneje so volili profesorji somisljenika za zgodovinsko stolicu. Knez odpové potrjenje. Grozovit vihar nastane po organih ljudskih zastropovalcev. Sumničili so namere deželnega vladarja na najpodlejši način in celó njegovi osebi niso prizanašali. »Jezuvitski gojenec« — »jezuvitske spletke« — »hlapec Rima« — »smrtni sovražnik časovne izomike« — »cezarska blazna oholost« — to in drugo je kar lilo na deželnega gosпода in sicer tako zvito, da je vedel vsakdo, kdo je tak, a da pravdnistvo ni moglo zaseči listov. In ta gonja se je nadaljevala tako dolgo, dokler se ni ogorčenje polastilo občno javnega mnenja, ki se je dvignilo za času primerno prosvetljenost napram srednjeveški temi.

Knez Kajetan je otožen zrl v sovražno vrvenje in spominjajoč se ministreve groznje, je dél večkrat: »Prava ima doktor Kogoj, — med vsemi ljudskimi kvarilci v Gozdinju so prostozidarji najhujši!«

Socijalni pogovori.

Delavski krajcarji. V nemškem »rajhu«, kamor naši prusaki tako radi skilijo, je socijalno-demokratska stranka posebno močna. Dva milijona delavcev čaka od nje zemeljskih nebes. Ni li to lepo število, dragi bralec? A povem ti, da še lepši so denarci, katere vplačujejo ti delavski trpini. Nič manj kot 10 milijonov mark steka se leto za letom v žepe »voditeljev«. Kaj se s temi desetimi milijoni godi, o tem je poročal nemški delavski list »Fränkisches Arbeiterblatt«, ki je objavil naslednje podatke:

1. Plače za petdeset vrhovnih voditeljev vsako leto po 10.000 mark	500 000 mark.
2. Plača za 300 voditeljev druge vrste, vsakemu po 5000 mark	1.500 000 »
3. Za državne poslance	120 000 »
(Na nemškem nimajo državni poslanci nič dijet!)	
4. Volilni fond za 350 volilnih okrajev, za vsak okraj 10 000 mark	3.400.000 »
5. Za liste, brošure in druge tiskovine	1.880 000 »
6. Za 500 taci, ki se izobrazujejo za agitatorje, potne agente in poslance	1 500.000 »
Skupaj	9 000.000 mark.

Tako je pisal »Fränkisches Arbeiterblatt« in nikdo mu ni očital, da je napačno poročal. V Avstriji ni veliko boljše.

641702 žensk dela v tovarnah na Nemškem; tako se bere v podatkih nemških tovarniških nadzornikov. V

resnici pa je število tovarniških delavk na Nemškem še veliko večje, ker do sedaj še niso izšla vsa poročila. V primeri z lanskim letom se je število odraslih tovarniških delavk pomnožilo za 31 000. Ravno tako narašča tudi število nedoletnih tovarniških delavcev. Pač obupna znamenja!

Militarizem. Mir vlada po Evropi, toda mir, za katerega nas nihče ne more zavidati, mir, ki zahteva več žrtev in ki narode več stane, kakor v prejšnjih časih največja vojska. To je takozvani oboroženi mir, v katerem zdihuje vsa Evropa. Države se druga druge bojé, a ker so iz svojega okrilja odstranile krščanstvo, zanašajo se le še na moč pušk in bajonetov. Vedno več vojakov, vedno nove puške in topovi, vsako leto boljše strelivo, a vedno večji davki, to so zahteve militarizma. Ta zistem požira denarja na milijone in ljudi. — Minile so letošnje vojaške vaje in vojaštvo se je vrnilo v svoje garnizije, in rezervisti k svojim obubožanim rodbinam. Kako veliko breme je za delavca-rezervista, zlasti oženjega, kadar je poklican k orožnim vajam, to mi bode vsakdo potrdil, ki je to skusil. Zapustiti mora ženo in otroke in gorje jim, ako si niso prej prihranili kakih krajcarjev, a kaj si more delavec v sedanjih slabih razmerah prihraniti! Tako se taka delavska družina zakoplje v dolgove, iz katerih se dolgo ne more rešiti. In kaj mora prestati mož-vojak. Ozira se nihče nanj, da je že v letih, da nima več mladostne čilosti in da ne more več prenašati tistih naporov, kakor mlad 23letni mladenič. Dolgotrajna hoja, velika teža orožja in raznih vojaških rekvizit ga zdelata in utrudita do skrajnosti, in k temu se pridruži še slaba hrana in pogosto tudi slabo vreme. Humaniteto pa pri vojaki malokdo pozna; znani so nam slučajji, ko je onemogel rezervist bil kaznovan, ko radi ožuljenih nog ni mogel iti naprej. Koliko jih je, ki si vsled raznih nečloveških naporov dobé kal bolezní, dostikrat celó kal smrti. Tudi v нравnem oziru je moderni militarizem pod ničlo. Nedeljskega počitka in posvečevanja tam ne poznajo; mladenič pride nepokvarjen k vojakom, vrne se v domačo vas tak, da je slab vzgled celi soseski. Dobro streljati in nemški znati tudi za vojaka ni dovolj.

Zavarovalnica zoper nezgode v Trstu. Vlada je razpustila v Trstu odbor zavarovalnice zoper nezgode. Vzrok temu se pripisuje to, da je manjkalo več odbornikov. Bodi si kakorkoli, to je pa gotovo, da skušajo dobiti Lahi večino pri prihodnjih volitvah v odbor. Ako pomislimo, kako divje sovražijo Lahi Slovane, nam mora biti to pač v bodrilo, da se ganemo. Kolika škoda bi bi bila to za slovenske in hrvatske delavce, ki pripadajo tej zavarovalnici. Tudi mislijo nastaviti svoje kandidate, kakor čujemo, socialni demokratje. Prvi in drugi iščejo pri tem osebnih koristi. Nujno je torej, da se krščansko-socialni delavci o tem dogovorimo in ukrenemo potrebno, da izpadejo volitve, ki bodo nekako koncem oktobra, v korist delavcev.

Socialni odsek „Leonine“. V sredo dne 15. t. m. zbralo se je pod predsedstvom g. dr. Kreka 30 mož, po večini duhovnikov, iz vseh slovenskih pokrajin, kjer so

se posvetovali o ustanovitvi tega odseka. V pripravljajni odbor so izvoljeni gg.: Predsednikom dr. Žitnik, tajnikom dr. Krek, odbornikom za Koroško J. Rozman, urednik »Mira«, za Primorsko dr. Pavlica, za Stajersko prof. dr. Matek in J. M. Kržišnik. Odseku bode naloga izdajati znanstvene in poučne knjige o socialnem vprašanju, prirejati sestanke in socialne kurze in snovati po deželi socijologične klube. Žalibog, da se naša, zlasti svetna inteligenca, vse premalo zanima za socialne stvari. Izmed naših slovenskih juristov se ni nikdo odzval vabilu poslanca dr. Kreka.

Drobtine.

Ob začetku šolskega leta. Začela se je doba, ko se šole, ljudske, srednje in visoke, polnijo z nadebudno mladino. Stariši pošljejo svoje otroke, zaklad svojega srca, v šolo, kjer naj si pridobé potrebnih naukov za življenje. Ljudska šola je zlasti važen vzgojevalen zavod za otroke delavskih rodbin. Oče in dostikrat tudi mati sta čez dan pri delu v tovarni in nimata časa paziti na otroke. Tukaj mora učitelj nadomestovati roditelje. Toda časi, v katerih živimo, so tako zmedeni, da roditelja ne moreta brez skrbi izročiti svojega otroka šoli. Moderna šola je brezverska, mej učiteljstvom, žalibog da že tudi mej slovenskim, se širi socialna demokracija. V tacih razmerah pač srce krščanskega očeta ali matere ne more biti mirno in po vsej pravici se poprašujeta, kaj bo z otrokom, ali bo zapustil šolo kot dober, nepokvarjen mladenič, ali pa kot strasten rdečkar. Na Dunaju so razmere posebno žalostne. Šolski svet je moral te dni pet učiteljev, socialnih demokratov, odpustiti iz službe, ker so vsled neizmerne agitacije postali nevarni šoli in učencem. Krščansko ljudstvo naj zahteva za svoje otroke krščanskih učiteljev. Merodajni faktorji pa naj pazijo, kako se učiteljski kandidati po učiteljskih vzgajajo, kajti od njih je odvisna usoda mladine, in od mladine usoda celega ljudstva.

„Svobodni Glasovi“. Tako se imenuje najnovejši socialno-demokratski list na Slovenskem. Prva številka je izšla 1. septembra; izhaja v Celju, tiska ga pa »Narodna tiskarna« (!) v Ljubljani; urednik mu je znani celjski osrečevalec ljudstva Rok Drogenik. Namen listu je gojiti »znanstveni socializem«. Kaj se pod to besedo umeva, nam je znano, namreč materijalizem, darvinizem in druge take neslanosti. Kakih drugih učenostij naši »znanstveni socialisti« Kristan, Zadnik in Drogenik sploh ne pišejo. A nekaj je, kar nam ne gre v glavo, namreč predrznost »Narodne tiskarne«, da si upa, ko so vendar vsi slovenski veljaki v tem edini, da je treba biti najhujši boj zoper internacionalno, zidovsko socialno demokracijo, da si upa tiskati omenjeni list. Ali more slovenski narod to še dalje prenašati? Kaj porečejo k temu obmejni Slovenci?

»Delavec« se boji, zato ne objavlja več po svoji nekdanji navadi nastopov krščanskih socialistov nasproti socialni demokraciji. Tako piše, da se je soc. demokratski

shod na Savi završil z živio-klici. To je sicer res, toda završil se je z živio-klici krščanskemu socijalizmu, tega pa »Delavec« ni povedal. Prosimo malo več natančnosti.

Iz Goric. Kako da se pri nas z delavci postopa, se bo marsikateremu gnjusilo. Preklinja se jih, celo tepe in za vrat davi, in pri vsem tem naj molče in voljno trpé. Preveč je, da bi mogli tudi drugim svojim sotrpinom po naši slovenski domovini vse potožiti. V goriški papirnici imamo zelo izobraženega predstojnika, kateri tako postopa z delavci, da je jako potrebno, da njegova dejanja nekoliko označimo. Njegova modrost se kaže v njegovih delih. Dne 28. m. m. je ta izobraženec Fr. Jenkota, 50 let starega delavca pretepeval, davil in kričal nad njim, da je bilo groza. Zakaj? Neki jermen pri stroju se je odtrgal in je moral stroj toliko časa stati, da je bil jermen zopet zašit. Saj Jenko ni mogel vedeti, da se bo jermen odtrgal. G. Derkuh bi laglje pazil, ako se bo jermen odtrgal, ker vedno roke v žepu nosi in v zrak gleda. Vse drugo ima čas ogledati, samo to ne, da bi bilo v njegovem oddelku v redu. Ničesar prej ne vidi, da mu delavci povedó, ali pa kadar se že popolnoma potare. Vzrok pa, da tako postopa z delavci, ako se kaj pokvari, je največ to, ker imajo delavci v njegovem oddelku večidel akordno delo, a ne delajo v svoj prid, ampak za predstojnika Derkuh. Ako se naredi več, kakor je določeno, dobi Derkuh odstotke, in zato priganja delavce kolikor more, seveda v svojo korist. Ako še omenim, da je omenjeni gospod pred nekaj časom pretepal tudi nekega 67 let starega delavca za malenkost, je dovolj označeno postopanje surovega Derkuha. Res je, da se večidel stari delavci zaničujejo; ali da bi se pretepevali, se pa vendar ne sliši od drugih, kakor od nas. Da se tudi zunaj tovarne surovo obnaša, to mu mi čisto nič ne zamerimo, samo v tovarni naj misli, da je med ljudmi, in da smo mi delavci ravno tako ljudje kakor on. Najbolj bi mu želeli, da bi pobral svoja kopita in šel v svojo kamnato domovino, odkoder je prišel. Ako se bo še tako surovo obnašal kakor dosedaj, bomo prihodnjč tudi njegovo ime pravo označili, in tudi naše glasove na pristojnem mestu povzdignili. Delavec.

Žid ima trdno življenje. Neki žid z imenom Leib Spitz iz Krzyworo v Galiciji je preživel 20 let v ječi. 15. jan. 1875. je zastrupil celo družino svojega konkurenta Herš Grumeta. Leta 1877 je bil morilec-žid na smrt obsojen, toda cesar ga je pomilostil, na kar je bil krivonosni zločinec obsojen na 20letno ječo. 4. septembra je torej prestal kazen in zapustil ječo zdrav kakor riba. Poslali so ga v rojstno vas Krzyworo. Ondotni židje se ga sedaj strašno bojé in mnogi so že zapustili vas Krzyworo.

Za dom delavskih stanov!

Za delavski dom je daroval č. gospod Avg. Turk, župnik, 2 gl. Bog plačaj!

Izdajatelj in odgovorni urednik: Ivan Jakopič.

Fr. Breskvar

knjigovez Pred škofijo št. 6

se priporoča obilnemu naročevanju. Vzlasti ima v zalogi mnogo trpežnih, lepih platnic za knjige družbe sv. Mohorja. Izdeluje vsakoršne, tudi najfinejše platnice. Prevezava misale. Priporoča platnice za Pletersnik-Wolfov slovar 1 zv. — 90 kr., z vezavo vred 1 gl.: 40 kr., platnice za Dom in Svet po 70 kr., z vezavo 1 gl.: 20 kr.

Josip Cvetrečnik,

sobni slikar

v Ljubljani, Karlovska cesta 2

24-18 se priporoča.

Čast domačemu obrtu!

Svoji k svojim!

Preč. duhovščini in sl. občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

po zelo nizki ceni z dobro postrežbo

Fr. Pavšner

krojač

Valvazorjev trg št. 4

v Ljubljani.

Kdo pije

Kathreiner

Kneippovo sladno kavo?

Vsak

kdor ljubi okusno kavo, hoče zdrav ostati in si kaj pripraviti!

Prihodnja številka Glasnika izide 14. oktobra.

Tiska »Katoliška Tiskarna.«